

✉ Ddr. Aleš Iglič   📷 Matic Štojs Lomovšek, Arhiv Demokracije

ALI SMO SLOVENCİ RES JUŽNI SLOVANI?

Strinjam se s tistimi, ki trdijo, da se slovenščina ni razvila iz antične venetščine in da Slovenci nismo potomci antičnih jadranskih Venetov. Razen toliko, kot smo deloma potomci Rimljanov ter romaniziranih in neromaniziranih Keltov, Ilirov in drugih ljudstev.

Ljudstev, ki so pred slovanskim prihodom živeli na prostorih današnje Slovenije in Avstrije in se ob prihodu Slovanov, Germanov in drugih ljudstev niso v celoti izselili iz naših prostorov. Kot je zapisal jezikoslovec Luka Repanšek, se brez tega med drugim ne bi mogla ohraniti keltska zapuščina v toponomiji jugovzhodnega alpskega prostora.

Jadranski in baltski Veneti

Je pa vprašanje, kakšna je zveza med jadranskimi in baltskimi Veneti glede na obstoj

jantarne poti. Naši »venetologi« po moje delajo v osnovi napačne sklepe predvsem zaradi poimenovanja nekaterih Slovanov s strani germanskih ljudstev z imenom Venedi, Vendi in podobno. Znanstvenika, kot sta na primer etnolog, zgodovinar in antropolog Niko Zupanič in zgodovinar Milko Kos pod imeni Venedi, Venethi, Venetii, Winedi in Windi seveda nimata v mislih antičnih jadranskih Venetov iz sedanje italijanske pokrajine Venecije, ki so verjetno živeli v porečju reke Pad, pač pa slovanske Venede. Ni pa mogoče izključiti,

da so bili pred glavnimi slovanskimi selitvami v 6. stoletju nekateri Venedi že na današnjem slovenskem ozemlju, ki ga je z baltskimi naselitvenim območjem Venedov povezovala starodavna jantarjeva pot. Kakor tudi ne tega, da so bili antični Veneti iz porečja Pada v povezavi s staroselskimi Veneti z območja Baltskega morja (Pomorjanska), ki je lahko obstajala s pomočjo jantarjeve poti, še preden so se baltski Veneti spojili s sosednjimi slovanskimi plemeni.

Slovenskemu zgodovinarju in arheologu Pleterskemu se zdi verjetna hipoteza J. Okulicza, po kateri so bili Veneti prvotno staroselci na območju Baltskega morja (Pomorjanska), ki so se pod pritiskom naselitvenega vala Germanov deloma premaknili na območje proti vzhodu, vse tja do Dnepra, kjer so se kulturno in jezikovno zlili s tamkajšnjim baltsko-slovanskim prebivalstvom. Premik dela Venedov proti vzhodu naj bi pojasnjeval tudi prej omenjene zapise antičnih piscev (Plinij, Tacit, Ptolemaj), ki pišejo o dveh skupinah Venetov, prva nekje na območju od Visle do Dnepra in druga ob Baltskem morju (Pomorjanska). To dvojnost naj bi podpirala tudi »Tabula Peutingeriana« z navajanjem Venetov in Venetov-Sarmatov. Iz te dvojnosti izhaja tudi hipoteza češkega zgodovinarja Francisa Dvornika (profesor na ameriški univerzi Harvard) ter hipoteza slovenskega

Naselitveni prostor Slovencev v 9. stoletju našega štetja v današnji Sloveniji in Avstriji ter na severu današnje Rusije v bližini mesta Novgorod, kot ga je razumel ameriški zgodovinar Vernadsky (iz knjige George Vernadsky: Ancient Russia, Yale University Press, New Haven & London, 1969).

Slovenci se redno štejejo med južnoslovanske narode, kar po mojem mnenju ni pravilno, saj so glede na prve naselitvene valove naši predniki verjetno predvsem severno- in zahodnoslovanskega izvora.

jezikoslovca Franceta Bezlaja, da je praslovanščina venetizirana baltščina, ki jo omenja tudi Pleterski. Menda je precej verjetno, da je bila praslovanščina ozko sorodna s prabaltščino, iz katere sta nastali današnja litovščina in v 18. stoletju izumrla stara pruščina, kot navaja jezikoslovec Marko Snoj.

Bezljajeva hipoteza o praslovanščini kot venetizirani baltoslovanščini bi lahko razložila, zakaj so Germani poimenovali svoje vzhodne slovanske sosedje z venetiskim imenom. Če so prvotni baltiski Veneti in Veneti na območju Visle govorili soroden jezik, je namreč povsem pričakovano, da so Germani (in Finci) oboje imenovali z istim imenom. Kako pa so eni in drugi, to je baltiski Veneti in Veneti ob Visli, imenovali same sebe, pa je drugo vprašanje, na katerega ne bomo dobili odgovora.

Vendi kot germansko ime nekaterih slovanskih plemen in narodov

Kot menita zgodovinar Milko Kos in jezikoslovec France Bezlaj, so se imena Winedi, Winidi in Venedi prav tako kot za prednike Slovencev uporabljala tudi za češke, polabske in turinške ter nekatere druge Slovane, kakor kaže tudi finsko ime Venäjä za Rusijo (iz

Venadä), ki naj bi ga Finci po Niku Zupaniču prevzeli od Germanov. V zvezi z umeščanjem Venedov na obale Baltskega morja, ki ga omenja ameriški zgodovinar ruskih korenin George Vernadsky, ter območje reke Visle (C. Plinius Secundus), je zanimivo, da se je Finski zaliv še v 16. stoletju na zemljevidu O. Magnusa imenoval tudi Sinus Venedicus, torej Venedski zaliv. Zanimivo je tudi, da so danski kralji od 14. stoletja pa do leta 1972 nosili naslov »kralji Venedov«, kar kaže na široko naselitveno območje Venedov ob Baltskem morju.

Predniki alpskih Slovanov so se naselili v več valovih

Dotaknimo se sedaj še navade, da se Slovenci redno štejejo med južnoslovanske narode, kar po mojem mnenju ni pravilno, saj so glede na prve naselitvene valove naši predniki verjetno predvsem severno- in zahodnoslovanskega izvora, južnoslovanski val pa se je zgodil šele kasneje. To dejstvo/hipotezo podpirajo tudi nove genetske študije, ki nakazujejo med drugim veliko genetsko sorodnost Slovencev z današnjimi Slovaki in Madžari (zadnje verjetno zaradi asimilacije Slovanov v Spodnji Panoniji ob Blatnem jezeru).

Stališče Franceta Bezlaja je bilo torej, da naši predniki alpski Slovani niso bili enotno pleme, ki bi se kot celota preselilo na območje Vzhodnih Alp, zgornjega Posavja in Posočja, temveč so se naseljevali v več valovih. Podobno zgodovinar Bogo Grafenauer meni, da je prvi naselitveni tok v šestem stoletju (deloma pa že prej) potekal najprej s severa (zahodnoslovanska jezikovna skupina) in kasneje z vzhoda, kar naj bi potrjeval tudi današnji slovenski jezik, ki ima močne zahodnoslovanske korenine, še posebej koroška narečja. Bezlaj je namreč mnenja, da ohranjena slovenska koroška narečja kažejo znatno več tipičnih zahodnoslovanskih potez kakor narečja na Kranjskem, ki so podlaga moderni knjižni slovenščini. Kot rečeno, pa so se v novi domovini alpski Slovani (Slovenci) vsaj deloma pomešali tudi s staroselci. Menda je v goratih predelih simbioza s staroselci trajala ponekod tudi pol tisočletja. Posledično so v nekaterih naseljih na Slovenskem odkrili sledove nepretrgane kontinuitete med antiko in slovansko naselitvijo.

To se sklada z Bezljajevimi odkritji, ko je zapisal, da so se v slovenščini ohranile celo nekatere romanske in predromanske osnove, ki jih ni mogoče več zaslediti niti v sosednjih romanskih jezikih. Avstrijski slavist Otto Kronsteiner zato meni, da so zato Slovenci in deloma tudi njihov sedanji jezik mešanica keltskih, romanskih (vulgarna latinščina) in slovanskih elementov.

Severnoslovanske korenine slovenščine z zahodnoslovanskimi in južnoslovanskimi jezikovnimi primesmi

V skladu z zgornjim razmišljanjem je slovenski jezikoslovec Bezlaj menil, da obstaja več kakor dovolj dokazov, da je jezikovna podlaga slovenščine v bistvu jezik severno-

slovanskega tipa, ki pa se je od vsega začetka po naselitvi v Karantaniji razvijal pod trajnim zahodnoslovanskim in kasneje tudi pod južnoslovanskim vplivom. Sestaviti bi bilo mogoče obširen slovar (po Bezlaju) slovenskih besed, za katere ni mogoče najti nobene ustrezne paralele pri balkanskih Slovanih, pač pa ustrezne paralele med severnoslovanskimi jeziki. Po Francetu Bezlaju to kaže, kako zelo tesni so odnosi med slovenščino in severnoslovanskimi jeziki kot posledica praslovanskih migracij. Bezlaj meni, da vsa ta opažanja v slovenskem jeziku podpirajo hipotezo o različnih migracijskih tokovih pri slovenski naselitvi v Alpah, ki so pripeljali do formiranja slovenščine kot slovansko-baltske jezikovne mešanice s primesmi staroselskih jezikov. Ob tem se zdi zanimivo, da je poljski znanstvenik Leciejewicz nakazal navzočnost zahodnoslovanskih skupin tudi v severni Rusiji.

Bezlaj tudi ne izključuje, da so se prvi manjši naselitveni tokovi Slovanov na kasnejše karantansko ozemlje pojavili že precej pred 6. stoletjem. Tudi na Češkem se namreč pojavijo Slovani že vsaj v 4. stoletju. Bezlaj povzame, da je na osnovi jezi-

Narodnostno ozemlje Slovencev, po nemško imenovanih tudi Wenden, na etnografski karti Avstro-Ogrske iz leta 1856 (K. Czoernig: Ethnographische Karte der österreichischen Monarchie) iz kartografske zbirke NUK. Kot zanimivost, današnji kajkavski Hrvati so na zemljevidu poimenovani kot Sloveno-Hrvati. Zemljevid je bil razstavljen tudi v poslopu evropskega parlamenta v Strasbourgu.

Na podlagi zapsanega lahko sklenemo, da je trditev, da so predniki Slovencev prišli na območje prvotne srednjeevropske naselitve kot enotna skupina v 6. stoletju, mit.

kovnih (jaz dodajam, da tudi genetskih in arheoloških) študij danes mogoče trditi, da so trditve o enkratni migraciji Slovanov na območje poznejše Karantanije in Spodnje Panonije samo romantične zgodbe. Naloga sedanjih slovenskih jezikoslovcev je, da to predstavijo tudi širši mednarodni javnosti s knjigami v tujih jezikih (angleščina, nemščina).

Naselitev Slovanov v Vzhodne Alpe že pred 6. stoletjem

Podobnost prostoročno izdelane keramike z nekaterih najdišč na območju staroslovanskih selišč iz 6. stoletja na današnjem slovanskem ozemlju pa tudi tiste na Slova-

škem z najdeno keramiko v oddaljeni Ukrajini (o čemer je pisal slovenski arheolog Mitja Guštin) je v skladu s prej omenjeno hipotezo, da del prednikov Slovencev predstavljajo Sklaveni, ki so se priselili na območje Alp z ozemlja ob zgornjem toku reke Dneper, to je iz današnje Ukrajine. Predhodna kvalitetnejša keramika iz mlajše železne dobe ter iz dobe Rimskega imperija, ki so jo odkopali na slovenskih arheoloških najdiščih, je močan v argument v prid potrditve slovanskih selitev v alpsko območje. Vendar lahko glede na Bezlajevo ugotovitev, da slovenščina vsebuje besede, ki so sicer razmetane po vsem slovanskem svetu in od teh nekatere le na določenih območjih, predpostavljamo, da so naši predniki prišli na območje naselitve alpskih Slovanov v več valovih in z različnih območij.

Kot sem zapisal že prej, tudi ni mogoče izključiti naselitvenih tokov Slovanov pred 6. stoletjem. Propadanje antičnih škofij na današnjem slovanskem ozemlju in selitev škofov v Oglej ni zadosten dokaz za to, da se naši slovanski predniki v manjših valovih niso priselili na današnje slovansko, avstrijsko in madžarsko ozemlje že pred 6. stoletjem.

Tako ameriški zgodovinar Vernadsky navaja poročila bizantinskega diplomata Priscusa, ki je zapisal, da so na območju Panonije nekateri tamkajšnji prebivalci v 5.

stoletju jedli proso, pili pijačo iz medu (medos) in ječmena (kamos), imeli pogrebno slovesnost (stravo) in govorili jezik, ki ni bil ne gotski, ne hunski ali latinski, in so bili prav mogoče Slovani, kot meni tudi zgodovinar Francis Dvornik. Dvornik je opazil, da o rabi besede »strava« na območju Tise v sredini 5. stoletja poroča tudi Jordanes. Vernadsky sicer razpravlja tudi o gotškem izvoru besed, kot so na primer meč, šlem, polk, knez in druge. Dvornik meni, da tudi rezultati arheoloških raziskav na območju Moravske in Slovaške kažejo, da so bili Slovani tam v manjšem številu navzoči že v 4. in 5. stoletju našega štetja, kar se zdi v skladu s poročili Procopiusa (De Bello Gothico), da so se Heruli med letoma 508 in 514 našega štetja po porazu v Lombardiji odločili vrtniti domov na območje današnje Danske, pri čemer o dobili dovoljenje za prost prehod skozi slovansko območje.

Na podlagi zapsanega lahko sklenemo, da je trditev, da so predniki Slovencev prišli na območje prvotne srednjeevropske naselitve kot enotna skupina v 6. stoletju, mit, saj so se naši predniki v srednjeevropskem prostoru naseljevali v več valovih od 5. stoletja naprej, mogoče v manjšem obsegu celo od 4. stoletja naprej. Prav tako je vprašljivo oziroma neupravičeno uvrščanje slovenščine med južnoslovanske jezike. **D**